

Sju sorters ensamhet

Ida-Lovisa Rudolfsson

Masterarbete i Textil konst, 2010

Högskolan för Design och Konsthantverk

Göteborgs Universitet

Handledare: Camilla Engman

Examinator: Annika Ekdahl

Bild på omslaget: Detalj ur *Där någon möjligen väntar oss.*

Innehåll

Inledning.....	2
Arbetet som ett pussel.....	3
Sex personer och en kråka.....	9
En grå zon.....	13
Bollplank.....	14
Sammanfattning.....	16
Bilddokumentation.....	17
Bildförteckning.....	25
Fotnoter.....	27
Källförteckning.....	28

---

*Det gäller att göra en bild, ett minnesmärke över livet.
Det är livet vi älskar, det outgrundliga,
skrämmande och fasansfulla med dock underbara,
och det är dess hemlighet vi söker. ¹*

Bror Hjort

Inledning

För en tid sedan träffade jag min gamla dagisfröken Lisbeth. Har du blivit författare frågade hon mig? För om man på dagis frågade mig vad jag ville bli när jag blev stor var det just författare som blev svaret. Nej Lisbeth, jag blev inte författare. Men min fascination för berättelsen kvarstår och berättar det gör jag, dock inte med ord, utan med stygn efter stygn efter stygn.

Det narrativa är centralt i mitt arbete, det är det som driver mig framåt. Mitt arbete kan ta avstamp i ett samtal vid middagsbordet, i ett sorgset ansiktsuttryck på spårvagnen eller i en obehagligt tyst familj på Ica. Dessa dagliga skeenden får tillsammans med mina egna minnen, de stora frågorna och största rädslorna ett sammanhang i mina bilder. Kanske är det en absolut nödvändighet att sy fast detta sammelsurium av tankar och upplevelser stygn för stygn. I mina arbeten är hemmet och miljön där omkring spelplatsen och medlemmarna i den moderna familjen har huvudrollerna. Husen står på rad och möblemangen i vardagsrummen där innanför skiljer sig inte nämnvärt åt. Jag är fascinerad och samtidigt skräm av det tillsynes vardagliga, som kan dölja sig där bakom och det svåra i att bara finnas till.

Jag är intresserad av det normativa, hur viktigt det kan tyckas vara att passa in i de färdiga mallarna och vad som händer om man inte gör det. Hur människor strävar efter lycka och framgång och vilka värden man laddar de begreppen med. "Medan vi materiellt får det allt bättre, mår allt fler människor allt sämre. Är det fel på människorna eller är det fel på samhället? Håller något på att hända, något som vi ännu inte kan se klart?"²

Titeln på mitt examensarbete Sju Sorters Ensamhet är en hälsning till den amerikanske författaren Richard Yates och hans novellsamling Eleven Kinds of Loneliness. Om Yeats huvudpersoner har sagts att de är av enkla och bräckliga naturer och att han berättar om "... the era when the American dream was finally coming true – and just beginning to ring a little hollow".³ Jag tänker mig mina bilder som noveller, var och en berättar de om människorna och deras ensamma vardagliga verklighet. Men de kan också läsas tillsammans som en helhet, de enskilda vardagarna kan då eka ikapp i sin gemensamma ihållighet och ta ett större grepp om världen och existensen.

2

Arbetet som ett pussel

Broderiet är det centrala i mitt arbete. Att brodera är en fantastisk sysselsättning och jag är nästintill besatt av de små stygnen. Jag tänker mig arbetet som ett pussel. Saker kommer till, flyttas runt, sys fast, sprätas upp och klipps bort, jag lappar, lagar och brodrar vidare. Medan jag arbetar yr tankarna runt. Vad är det som har hänt i bilden? Vad är det som kommer att hända? Vart är människorna på väg? Vad tänker de på? En bild leder av sig självt in i nästa.

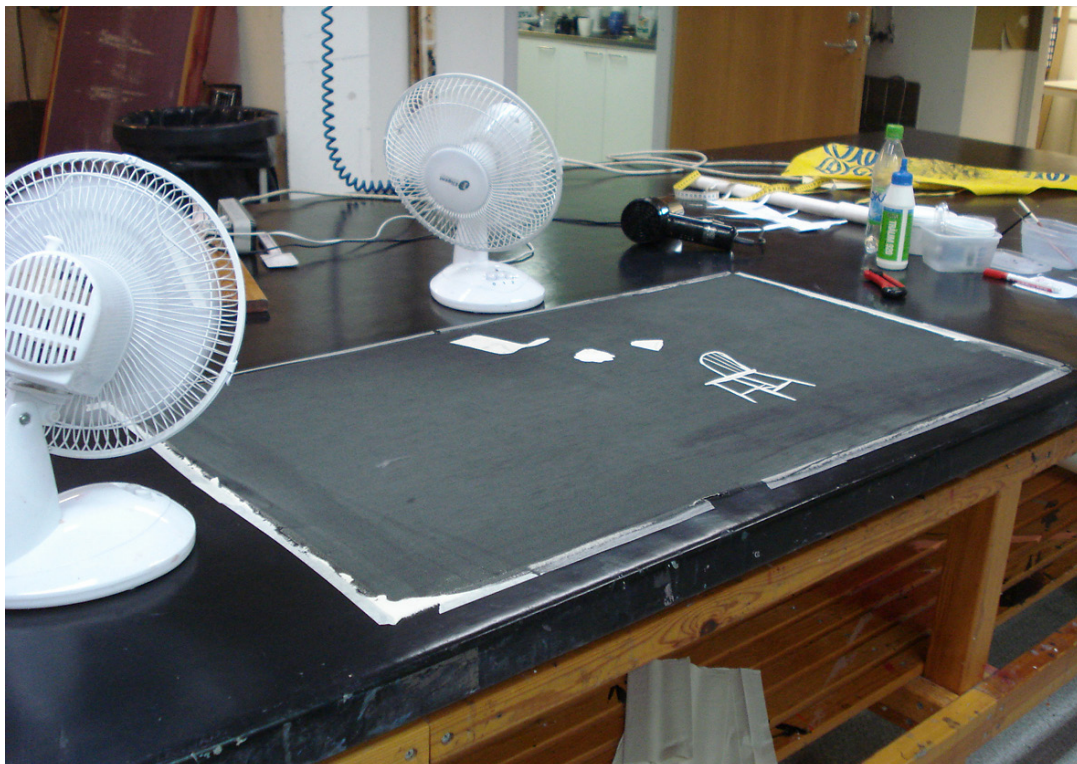
Färg

En viktig del av masterprojektet var att hitta en textilt teknik som kunde samsas med broderiet. En teknik som kunde ta mig framåt i bilden snabbare och ge ett flöde i arbetet. Jag ville att den andra tekniken skulle fungera som ett komplement och en kontrast till stygnen och det långsamma broderandet. Jag hade som målsättning att jag skulle testa maskinbroderi, transfertryck och screentryck och det var i det senare jag hittade den kompletterande teknik jag letade efter. Inte bara genom screentrycket utan också i tryckfärgen. Jag har arbetat i tryckverkstaden och testat på vilket sätt jag kan använda mig av färgen, hur jag kan hålla, stänka, doppa, göra fläckar, måla och screentrycka.

Det har varit en befrielse och väldigt givande att efter en veckas broderande gå in i tryckverkstaden och på en kvart förvandla hela bilden med hjälp av grå färg. Det har gett energi till arbetsprocessen att kunna vandra där emellan.

Det är framförallt två saker jag har arbetat med i tryckverkstaden den här perioden som jag inte gjort förut. Jag har använt mig av emulsion⁴ för att späda färgen och få fram de bleka nyanserna och jag har även insett att vanlig bokplast är utmärkt att maskera detaljer med. Att jag kan skära i plasten direkt på tyget med en trubbig papperskniv och på så vis snabbt och enkelt få till precisa maskeringar. Det resulterade i att jag kunde undvika att göra screentrycksramar och fick ett snabbare flöde i arbetet. Jag kunde dessutom utnyttja det vita i tyget som en egen färg och arbeta mot mörkare bakgrunder.

3

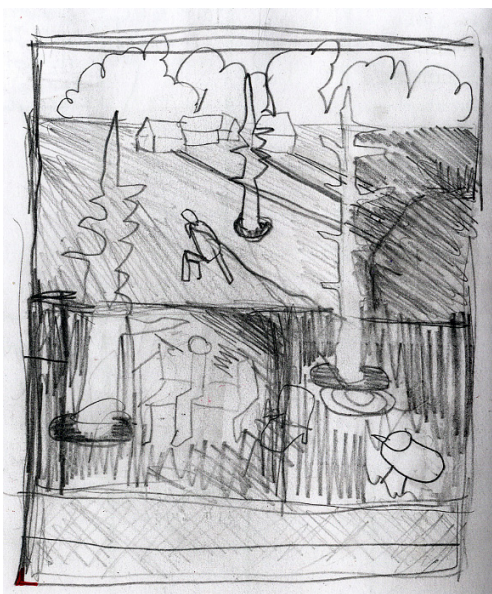

Ur arbetsdagboken den 23/2: Hälla färg över tyg, se hur det flyter ut, blir till fläckar, pölar, samlingar. Hälla på vatten, nya pölar, färgen sticker iväg åt ett annat håll. Mera färg, mera fläckar, mera pölar. Det är fantastiskt fascinerande. Tror det blir bra. Designkillen i trycket tyckte det såg ut som en mycket dramatisk åskhimmel och att gud nog skulle komma ned snart. Det låter bra.

4

Komposition och format

Det andra jag ville fördjupa mig i under examensarbetet var hur jag genom att från början bestämma formatet på bilden kunde arbeta mer med bildkompositionen. I tidigare arbeten har jag ofta börjat med en liten tygbit, broderat klart på den och sen sytt på mer tyg allt eftersom. Det var en utmaning att ha en på förhand given stor och tom yta redan och spännande att se hur det påverkade mina bilder.

Skiss till arbetet *Där någon möjligen väntar oss.*

Min intention var att arbeta med en enskild bild i ett större format. Innebörden av det större formatet var något som inte var bestämt från början utan varierade från att ena dagen vara tre gånger tre meter till att andra bara vara några centimeter större än hur jag arbetat innan. Att de mindre bilderna skulle vara 70 x 100 cm var dock något jag bestämde tidigt, för att ha något att jobba utifrån. I arbetet med de mindre bilderna kunde jag testa olika teknikerna och metoderna, för att sedan kunna ta med det som fungerade bäst in i den större bilden.

Kompositionen av bilderna har förändrats under arbetets gång. Jag har haft en ungefärlig idé på vad jag velat att bilden ska innehålla och gjort snabba skisser i min kalender, mer för att komma ihåg vad jag tänkt än för att ha en förlaga.

Skisserna på huvudpersoner och möbler har till skillnad mot skisserna på kompositionen varit mer genomarbetade. Till exempel har frisyrer, hållningar, och mönster på kläder varit viktiga delar av skisserna. Det är också av stor betydelse att de möbler jag har valt känns igen. Att det är Bruno Mattsons fätölj Eva, en Bumling-lampa och en sådan där stor golvlampa med fransar som mina föräldrar har. Sen blir aldrig teckningarna och broderiet likadana, det händer något på vägen och oftast blir det mycket bättre i den färdiga bilden.

5

Ur arbetsdagboken den 21/1: Jag är på gång. Det rusar i huvudet och liksom tickar eller kliar inuti. Som myror i benen, fast i fingrarna, och i magen. De olika bildingredienserna studsar runt i tanken och pockar på uppmärksamhet, vill ut i verkligheten, vill få ett sammanhang.

6

*Jag sprang ut i den tidiga skymningen
och ville sträcka handen genom himlen
men skyndade tillbaka hem
för att inte bränna vid potatisen.⁵*

Sonja Åkesson

7

Skiss på Pappan i Där någon möjligen väntar oss.

8

Sex personer och en kråka

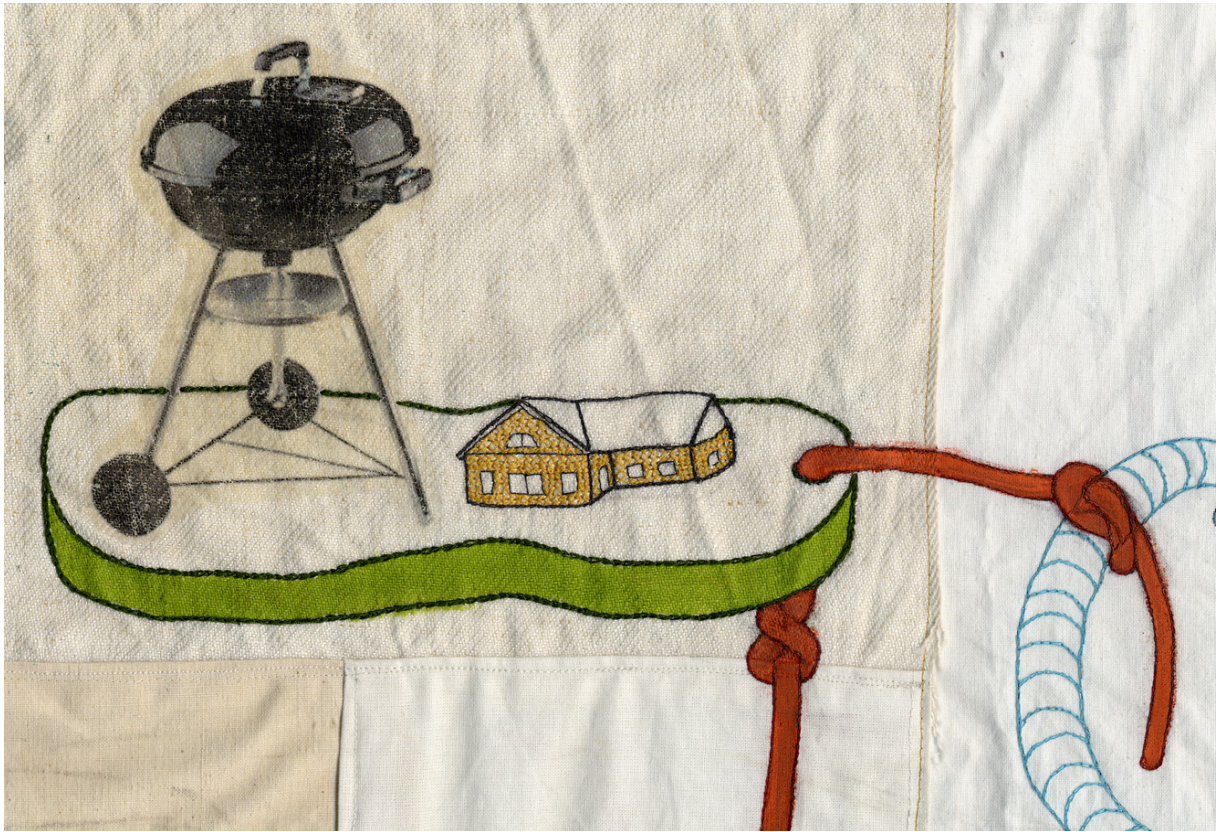
Huvudpersonerna i sviten *Sju sorters ensamhet* utgörs av sex personer och en kråka. Dessa huvudpersoner har förekommit i mitt arbete under de senaste åren. Pappan, Pojken, Flickan och Mormorn, medlemmarna i den moderna familjen. De lever i en tid där individen sätts främst. Även spelplatsen är återigen densamma. De bor på rad i likadana hus, med likadana grillar på perfekt klippta gräsmattor.

Även Kråkan är återkommande. Då den dök upp första gången var det i form av ett alter ego för mig själv. Jag tänkte mig kråkan som den där grå vardagsfågeln man inte riktigt märker förrän man stör sig på den. Men ju mer jag har använt mig av den desto vackrare tycker jag den är, den är grafisk i sin enkelhet och är ett vackert bildelement. I den här sviten är kråkan en betraktare, den har vandrat genom bilderna och jag lämnar den öppen för var och en att fylla med innehåll.

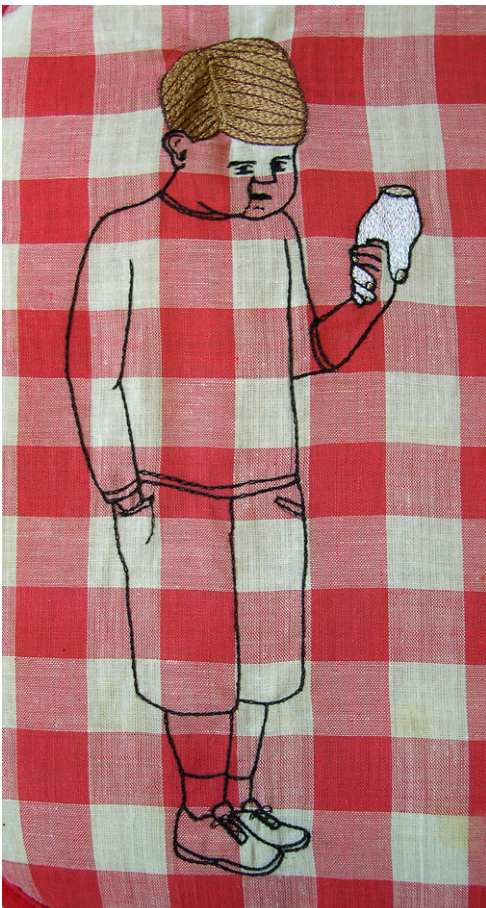
Detalj ur arbetet *Ja kom då lilla kråkan*, virkat, velour, kanelbulle, blandade material
Galleri Not Quite, Fengersfors, 2006

9

Detalj ur arbetet *Utsikter till söndagen*, 2005
Broderi, akrylfärg, transfertryck

10

Pojken och Pappan,
delar av mitt
examensar-
bete på kan-
didatnivå på
HDK, 2007
Broderi,
akrylfärg.

11

Familjen krackelerar, hävdas det. Vi misstror kollektiv och övergripande strukturer. Tidigare självklara gemenskaper är upplösta. Nuett tillhör individen, som befinner sig i ständig rörelse, hakar på trender och är obegränsad av plikter, engagemang och relationer. Det är en ny frihet som förutsätter ett sorglöst förhållande till det gemensamma och till andra. Därför, menar man, har en ny ensamhet uppstått, den att ensam bära det totala ansvaret för sin välgång.⁶

12

En grå zon

I mitt arbete söker jag efter något slags mellanläge, jag vill befinna mig mitt emellan det dramatiska omvälvande och den vardagliga lunken. Där de små händelserna kan få enorm betydelse, ett bortgömt kalas kan krossa hjärtan och en oändlig trötthet kan få de sorgligaste konsekvenser. Där det finns så mycket att välja på så man hamnar i ett vakuum och det istället inte blir någonting, där man önskar att man bara kunde få vara någon annanstans eller är på precis den plats man vill vara fast alla andra tycker man har tagit helt fel beslut och är dum i huvudet. Det är precis där vill jag befinna mig i mina bilder. Där det skaver och oroar lite, där man sneglar och skruvar på sig och inte riktigt vet. Där det inte är svart eller vitt utan mer en slags gråzon.

Ensamheten

Det finns många företeelser, tillstånd och känslor i gråzonen som fascinerar och skrämmer mig. Jag tänker att det i den gråa tillvaron är tyst, tomt och långsamt. Jag tänker att människorna där har svårt att mötas, att det är något som fattas men man vet inte vad. Jag tänker att man försöker, men det räcker aldrig riktigt och man känner sig mycket ensam. "... Mycket tyder på att ensamheten tilltar i den moderna och postmoderna världen, men fenomenet är svårt att mäta [...] Ensamheten är inte bara smärtsam

utan också pinsam. Ensamhet är en skam. För att undgå skammen är det avgörande att man ger ett intryck av att ha ett blomstrande socialt liv, hur ensam man än kan känna sig. Trots att ensamheten är ett allmänmänskligt tillstånd är den som lider av ensamheten - den som inte kan få till stånd tillräckligt många sociala placebon - en förlorare."⁷

Ur arbetsdagboken den 27/1: Fågelspår i snön, runt en bänk och sen vidare upp mot konstmuseet. Tänkte, han har varit här, kråkan. Vissa dagar flyter de samman, verkligheten och bilderna, en bra start på arbetsdagen.

13

Bollplank

Att ta del av de dagliga skeendena i världen runt omkring är en viktig del av min arbetsprocess. Det blir till ett bollplank och ger mina bilder ett sammanhang. På samma sätt kan ett samtal på P1, skön- och facklitteratur, filmer eller artiklar hjälpa mig att ringa in mitt arbete. Konstnären och regissören Miranda Julie sa i en intervju på Kulturradion i P1 att man "måste hitta gränser, något att studsa bollen mot. Det kan vara något enkelt, som en bok. Begränsningarna tar dig framåt. Hjärnan går i cirklar och man måste skapa stigar som tar en vidare".⁸

Jag kan hitta Pappan, i mitt broderi placerad på en säng under ett träd med sina tillhörigheter omkring sig, i en bok av Hanna Hellquist där hans hus precis brunnit ned och han är helt vilsen. Berättelserna och Papporna möts för ett ögonblick för att på nästa sida gå vidare åt varsitt håll. Pojken som i mitt arbete väntar på mellanmål i det gula köket hör jag mellan raderna i BRIS årsrapport från 2005. "Ensamheten betyder inte alltid att man är fysiskt helt ensam, det finns en vuxen i närheten men den vuxne har inte tid. Vi tycker att klyftan mellan barnet och en vuxen som orkar finnas där på barnets villkor blir större och det är något vi oroas över."⁹

Sveriges Radios P1 spelar en betydande roll i min arbetsprocess. Jag lyssnar oupphörligen på P1 när jag arbetar, när jag färdas mellan platser och när jag väntar. Samtalen nästlar sig in i mina bilder. Ett av programmet Tendens teman under vintern har varit Lyckans Tyranni. "Alla vill väl vara lyckliga. Men vad händer när jakten på lycka blir en börda? Och vad är det vi letar efter?"¹⁰

Andra konstnärers bildberättande är också viktiga bollplank och jag influeras av samtida tecknare så som Vanna Bowles, Patrick Nilson och Jockum Nordström, vars estetik och bildvärldar jag känner en slags samhörighet med.

I Roy Anderssons filmer Sångers från andra våningen och Du levande hittar jag den där gråzonen som jag vill att mina huvudpersoner ska befinna sig i. Där möter jag fascinationen för den mänskliga existensen, för det allvarliga men samtidigt humoristiska berättandet. Även Anderssons tankar om det konstnärliga skapandet, om bildbyggandet, om samhället och människan är viktiga influenser i mitt arbete. "En liten individ, komisk, tragikomisk, tragisk i denna stora värld under de här få år som hon lever med alla sina ambitioner och drömmar. Den existentiella utsattheten och ensamheten hos varje människa den vill jag gärna förstärka ..." säger Andersson i dokumentärfilmen Det är en dag i morgon också.¹¹

14

Som inspirationskälla vill jag också nämna Bayeux-tapeten vilken haft stor påverkan på mitt arbete. Jag har otaliga gånger bläddrat i boken The Bayeux Tapestry¹² där hela tapeten finns i återgiven scen för scen. Det är så vackert med de fina små stygnen på den gulnade linneväven, alla de små lapparna och lagningarna. Människorna, hästarna, husen och träden, sättet de är tecknade på får mig att tänka på en modern serietidning. Jag kan titta hur länge som helst. Veckan innan min examination var jag i Frankrike och tittade på tapeten i verkligheten. Det var en stor upplevelse och jag blev uppriktigt förvånad över hur stolt jag faktiskt kände mig. Stolt över att bemästra detta hantverk och att vara del av en lång tradition av berättande broderi. Något föll på plats och jag fylldes av en känsla av självklarhet.

Bayeux-tapeten är ett 70 meter långt broderi vilket skildrar Vilhelm Erövrarens erövring av England och slaget vid Hastings 1066. Tapeten utfördes troligen på 1070-talet och är broderat med enbart två olika sömmar, stjälsöm och dubbel läggsöm.

15

Sammanfattning

Jag vill berätta och jag väljer att göra det med stygn, tyg och färg. I sviten *Sju sorters ensamhet* är det tyst och tomt, människorna vet inte riktigt vad de ska ta sig till. De har allt de tänker att de behöver, de har ett fint och prydligt hem, de har ett jobb att gå till och en familj som möter dem när de kommer hem. Ändå infinder sig inte den där lyckan de har hört talas om att man ska leta efter. Det är något som fattas.

Något är snett i samhället idag och det bekymrar mig. Jag tror att det därför jag återkommer till gråzonen, till ensamheten och allt det om skaver. För att på så sätt kanske kunna förändra, om än bara lite, eller i alla fall förstå varför det är som det är.

Med hjälp av böcker, filmer, P1 och helt vardagliga skeenden försöker jag ringa in vad det egentligen är jag vill säga. Jag försöker förstå varför jag vill säga det och om det är fler som ser samma sak. Böckerna, filmerna och radion blir till mina bollplank och ger mening åt mitt arbete.

Jag har i mitt masterprojekt hittat metoder för att få ett snabbare flöde i min arbetsprocess. Jag har letat efter en textil teknik som kan samsas med broderiet och jag fann den i tryckverkstaden.

Jag har screentryckt, målat, hållt och insett hur användbar vanlig bokplast är för att maskera detaljer med. Bilderna har blivit större, mörkare och broderiet likväl som berättelserna har fått fler tomma ytor att spela mot.

Någon sa att min arbetsprocess är som livet, det lunskar på och skeenden fogas samman allteftersom. Mina bilder glider in i varandra, människor och saker återkommer, pusselbitar faller på plats. Världen runt omkring vävs in mellan raderna och plötsligt förstår jag någonting, om mig, om mänskligheten och det där med att bara finnas till känns plötsligt så oändligt enkelt. För ett ögonblick. Allt sker hastigt. Och är borta.

16

Bilddokumentation

17

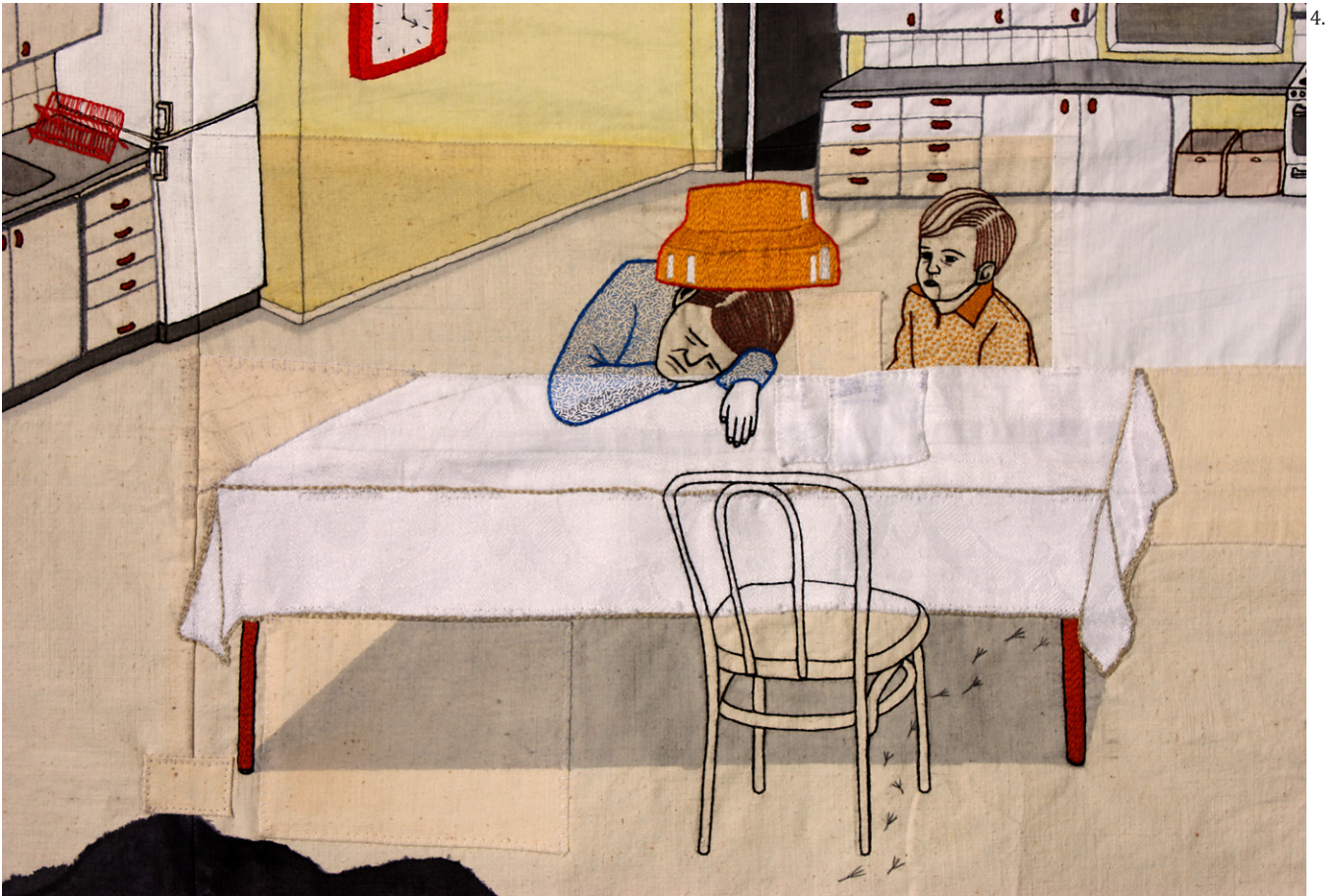
2.

18

3.

19

4.

20

5.

21

22

*Någon vecklar ut en karta.
Ljuskäglan ringar in en viss stad,
En viss ö eller ett visst berg,
Där någon möjligen väntar oss,
Dit vi antagligen borde bege oss.
Allt sker hastigt
Och är borta.¹³*

Werner Aspenström

7.

24

8.

25

Bildförteckning

1. *Shackmatt, eller vad det nu heter*, 2009. 70 x 100 cm. Broderi, screen - och transfertryck, textilfärg
2. Detaljer ur *Shackmatt, eller vad det nu heter*.
3. *I köket*, 2010. 70 x 100 cm. Broderi, screentryck, textilfärg.
4. Detalj ur *I köket*.
5. *Advent*, 2010. 70 x 100 cm. Broderi, screentryck, textilfärg
6. Detalj ur *Advent*.
7. *Där någon möjligen väntar oss*, 2010. 95 x 125 cm. Broderi, screentryck, textilfärg.
8. Detalj ur *Där någon möjligen väntar oss*.
9. Detalj ur *Där någon möjligen väntar oss*.

Fotnoter

1. Affisch, Bror Hjorts hus, Uppsala.
2. Hampus Linder och Helene Granqvist, *Konsten att vara människa*, 2010, tvdokumentär
3. Richard Yeats, *Eleven Kinds of Loneliness*, 1957 (baksidestext)
4. ACRA-K emulsion, en tryckpasta utan färgpigment som blandas med kulörerna för att erhålla en ljusare färgton.
5. Sonja Åkeson, ur dikten *Självbiografi (replik till Ferlinghetti)* ur diktsamlingen *Husfrid*
6. Maria Karlsson och Sharon Rider, *Den moderna ensamheten*, Stockholm 2006, s. 12.
7. Lars Fr H. Svendsen, *Vår tids rädsla för ensamhet*, SvD 2006-12-09
8. Miranda July, *K1 - Det blygsamma kollektivet* av Lotta Eriksson, sändes 21 januari 2010 i Sveriges Radio P1
9. Göran Harnesk, *Barns ökande ensamhet oroar Bris*, sändes i 15 februari 2006 i Sveriges Radio P1
10. Tendens, *Lyckans Tyranni*, sändes 1-3 mars 2010 i Sveriges Radio P1
11. Johan Carlsson och Pehr Arte, *Roy Andersson - Det är en dag i morgon också*, 2009
12. David M Wilson, *The Bayeux tapestry: the complete tapestry in colour*, Thames & Hudson, London, 2004
13. Werner, Aspenström, *Sorl: dikter*, Bonnier, Stockholm, 1983

Källförteckning

Litteratur

Andersson, Roy, *Vår tids rädsla för allvar*, Rev. och kompletterad utg., Studio 24, Distribution i samarbete med Filmkonst, Stockholm, 2009
Andréhn, Cilene & Salmson, Karin, *Uppdrag: familj: [berättelser från en ny generation familjer]*, Bonniers, Stockholm, 2005
Aspenström, Werner, *Sorl*: dikter, Bonnier, Stockholm, 1983
Florin, Magnus, *Leendet*, Bonnier, Stockholm, 2005
Hellquist, Hanna, *Karlstad Zoologiska*, Bonnier, Stockholm, 2009
Karlsson, Maria & Rider, Sharon (red.), *Den moderna ensamheten*, Östlings bokförlag Symposion, Eslöv, 2006
Kling, Johan, *Människor helt utan betydelse*, Nordstedts, Stockholm, 2009
Malmsten, Bodil, *De från norr kommande leoparderna*: www.finistere.se : maj 2007-april 2009, Modernista, Stockholm, 2009
Nordström, Jockum, *A stick in the wood*, Moderna museet, [Stockholm], 2005
Rothman, Lenke, *Stygn*, Gidlund, Hedemora, 2001
Wilson, David M., *The Bayeux tapestry: the complete tapestry in colour*, Thames & Hudson, London, 2004
Yates, Richard, *Eleven kinds of loneliness*, New York, 1966
Åkesson, Sonja, *Husfrid*, Rabén & Sjögren, Stockholm, 1963

Webbkällor

Björkqvist, Jeanette, *Tiden blir lång då du bor ensam*, Hufvudstadsbladet
<http://www.hbl.fi/text/boende/2009/12/23/d41318.php> (2010.05.18)
Harnesk, Göran, *Barns ökande ensamhet oroar Bris*, Sveriges Radio P1 15/2 2006
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=796683> (2010.05.19)
Svendsen, Lars Fr H, *Vår tids rädsla för ensamhet*, SvD
http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/var-tids-radsla-for-ensamhet_377520.svd (2010.05.18)

Film

Andersson, Roy, *Sånger från andra våningen*, Studio 24, Stockholm, 2004
Andersson, Roy, *Du levande*, Roy Andersson filmproduktion, Stockholm, 2007
Carlsson, Johan, Arte, Pehr, *Roy Andersson - Det är en dag i morgon också*, 2009
Karlsson, Mikel Cee, *Hälsningar från skogen*, Folkets Bio AB, Stockholm, 2009
Linder, Hampus och Granqvist, Helene, *Konsten att vara människa*, 2010, tvdokumentär
Mendes, Sam, *Revolutionary Road*, 2008
Östlund, Ruben, *De ofrivilliga*, Svensk Filmindustri, Stockholm, 2008

Radioprogram

Erikson, Lotta, *K1 - Det blygsamma kollektivet*, sändes 21 januari 2010 i Sveriges Radio P1
Tendens, *Lyckans Tyranni*, sändes 1-3 mars 2010 i Sveriges Radio P1